

บทที่ 4

การศึกษาเฉพาะด้านกฎหมาย (ผลการวิเคราะห์ด้านกฎหมาย)

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาการร้องขอความเป็นธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาจับความรู้จากผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ทราบว่า งานวิกฤต หรืองานสำคัญของงานร้องขอความเป็นธรรมคือ “การร้องขอความเป็นธรรมประเด็นเดิมหลายครั้ง” ผู้วิจัยขอเสนอการศึกษาเฉพาะด้านกฎหมาย ของการศึกษาในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายการร้องขอความเป็นธรรม

การร้องขอความเป็นธรรม เป็นกรณีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ตามมาตรา 39 และ มาตรา 40 เกี่ยวกับคดีเพื่อขอให้อัยการสูงสุดมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือกลับคำสั่งของพนักงานอัยการ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 ระบุว่า บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กำหนดความผิดมิได้

ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง
(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจสอบเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษาหรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็น และเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

4.2 สถานะของผู้ร้อง

กรณีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตามมาตรา 39 และ มาตรา 40 เกี่ยวกับคดี เพื่อขอให้อัยการสูงสุดมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือกลับคำสั่งของพนักงานอัยการ นั้น ในเรื่องเดียวกันอาจผู้ร้องหลายคน และที่มีสถานะต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ

4.2.1 ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูก ฟ้องต่อศาล

4.2.2 จำเลย หมายถึง บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

4.2.3 ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4,5,6 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.4 ผู้แทนของผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 5 ระบุว่า บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

4.2.4.1 ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

4.2.4.2 ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

4.2.4.3 ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

มาตรา 6 ระบุว่า ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับอรรถุประสงค์ศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

เมื่อได้ไต่สวนแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้งพนักงานปกครองเป็นผู้แทน

ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมในเรื่องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดี

4.2.5 ทนายความ เป็นบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้เสียหายให้ความความในคดีที่ร้อง

4.2.6 บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เนื่องจากบุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 71

4.3 เหตุแห่งการเกิดเรื่องขอความเป็นธรรม เกิดขึ้นจากกรณีดังต่อไปนี้

4.3.1 กรณีมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แต่ผู้กระทำความผิดมิได้ถูกลงโทษหรือถูกลงโทษน้อยกว่าโทษที่สมควรได้รับหรือผู้กระทำความผิดเห็นว่ามิเหตุไม่สมควรถูกลงโทษหรือการกระทำไม่เป็นความผิด

4.3.2 กรณีมิได้มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่ถูกกลั่นแกล้งกล่าวหาว่าได้ทำละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือถูกฟ้องต่อศาลและหรือถูกศาลพิพากษาลงโทษโดยมิได้กระทำความผิด

4.3.3 กรณีมีบุคคลผู้ถูกกล่าวว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

4.3.4 กรณีมีบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด แต่ศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษบุคคลซึ่งถูกฟ้อง

4.3.5 กรณีมีเหตุตามกฎหมายที่บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิดนั้น เป็นเพราะว่าผู้ถูกฟ้องได้กระทำความผิด แต่ศาลเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีมิได้กระทำความผิดที่ดี การกระทำไม่มีความผิดที่ดี หรือเพราะคดีขาดอายุความ ศาลได้พิพากษายกฟ้อง

4.3.6 กรณีที่ศาลเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้กระทำความผิดไม่ควรต้องรับโทษเพราะกระทำความผิดด้วยความจำเป็น เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือเพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้เมื่ออันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ หรือเพราะได้กระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้นั้นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

4.3.7 กรณีมีเหตุอื่นตามกฎหมายที่ให้อำนาจศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ผู้ถูกกระทำละเมิดสิทธิและเสรีภาพหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวข้องกับคู่กรณี มีความประสงค์ให้มีการบังคับใช้กฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิด

4.3.8 กรณีที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวข้องกับคู่กรณีมีความประสงค์ขอให้ลดโทษหรืองดเว้นโทษแก่ผู้ถูกฟ้องคดี

4.3.9 การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 3 วรรค 2 การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม)

4.3.10 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้ความเสมอภาค (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง)

4.3.11 กรณีไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน)

4.3.12 การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และมาตรา

28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้)

4.3.13 มีการเลือกปฏิบัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน)

4.3.14 มีการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนี้บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดมิได้)

4.3.15 มีการให้บริการล่าช้า (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว)

4.3.16 มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม)

4.3.17 มีการละเมิดสิทธิในข้อมูลข่าวสาร และการร้องเรียน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ)

4.3.18 การไม่ได้รับความสะดวก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 74 บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะดวก

และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน บุคคลตามวรรคหนึ่งต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าว ชี้แจง แสดงเหตุผล และขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้)

4.3.19 การไม่ปฏิบัติตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกำหนดอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย)

4.3.20 กรณีเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 279 มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น)

4.4 วิธีการยื่นเรื่องขอความเป็นธรรม มี 2 กรณี

4.4.1 การยื่นเรื่องขอความเป็นธรรมด้วยตนเอง เป็นกรณีที่ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของพนักงานอัยการเกี่ยวกับคดีระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือระหว่างการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ ได้ยื่นเรื่องขอความเป็นธรรม ด้วยตนเองต่อสำนักงานอัยการสูงสุดหรือมอบหมายให้ผู้อื่นยื่นเรื่องแทน หรือส่งเรื่องทางไปรษณีย์ให้สำนักงานอัยการสูงสุด พิจารณาตรวจสอบข้อร้องเรียนให้ความเป็นธรรม

4.4.2 การยื่นเรื่องขอความเป็นธรรมผ่านหน่วยงานอื่น และหน่วยงานอื่นได้ส่งเรื่องต่อมายังสำนักงานอัยการสูงสุดให้พิจารณาตรวจสอบข้อร้องเรียนให้ความเป็นธรรม

4.4.3 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 255 บัญญัติให้องค์กรอัยการมีสถานะเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มีสถานะเป็นนิติบุคคล พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม โดยมีอัยการสูงสุดเป็น

ผู้บังคับบัญชา สามารถปฏิบัติกรตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุด ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญมาตรา 202 กำหนดให้องค์กรอัยการกำหนด บัญชีเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งแยกต่างหากจากข้าราชการพลเรือน ทั้งนี้โดยมีเจตนารมณ์สร้าง หลักประกันและความเป็นอิสระในการปฏิบัติราชการ โดยปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรและ อิทธิพลอื่นใด และกำหนดให้การตั้งคดีของอัยการต้องทำโดยอิสระและเที่ยงธรรม

4.4.4 ภารกิจของสำนักงานอัยการสูงสุด

ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ได้กำหนด อำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดไว้ในมาตรา 23 สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากมีอำนาจ และหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการและงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ พนักงานอัยการแล้ว ให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

4.4.4.1 ให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมายรวมตลอดทั้ง ในการคุ้มครองป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ ประชาชน

4.4.4.2 ให้คำปรึกษา และตรวจร่างสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายให้แก่รัฐบาล และหน่วยงานของรัฐ

4.4.4.3 ให้คำปรึกษาและตรวจร่างสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายให้แก่นิติบุคคล ซึ่งมีใช้หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ตามที่ เห็นสมควร

4.4.4.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง หรือคดีปกครองแทนรัฐบาลหรือ หน่วยงานของรัฐซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้

4.4.4.5 ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ เว้นแต่การดำเนินการนั้นจะขัดต่อ งานในหน้าที่หรืออาจทำให้ขัดต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ

4.4.4.6 ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาข้าราชการ ฝ่ายอัยการ

4.4.4.7 ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการอำนวยความสะดวก ธรรม การ รักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน

4.4.4.8 ติดต่อและประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่อง ที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด

4.4.4.9 ปฏิบัติกรอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ พนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุดในการตรวจร่างสัญญาตาม (2) และ (3) ให้สำนักงาน

อัยการสูงสุดมีหน้าที่รักษาประโยชน์ของรัฐ ในการนี้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหน้าที่รายงานรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐตาม (2) หรือนิติบุคคลตาม (3) ที่เป็นคู่สัญญาให้ทราบถึงข้อที่ควรปรับปรุงหรือแก้ไขให้สมบูรณ์ข้อเสียเปรียบหรือข้อที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐนอกจากนั้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ มาตรา 24 ระบุว่า ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนสำนักงานอัยการสูงสุดไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายแล้วแต่กรณีในกรณีที่สำนักงานอัยการสูงสุด เห็นว่า งบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ไม่เพียงพอ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยตรง พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้อัยการสูงสุดมีอำนาจและหน้าที่ ตามมาตรา 27 ดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบายและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุดให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด

2) ควบคุมดูแล และรับผิดชอบในการบริหารราชการ ปฏิบัติราชการ และบริหารงานบุคคลของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน และประเพณีปฏิบัติของทางราชการ

3) บริหารจัดการงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน และการพัสดุของสำนักงานอัยการสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามวรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดอาจมอบอำนาจให้รองอัยการสูงสุดหรือข้าราชการฝ่ายอัยการผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติหน้าที่แทนได้ให้อัยการสูงสุดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอัยการ มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน และการพัสดุของสำนักงานอัยการสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) และ (2) ให้ อัยการสูงสุดมีอำนาจออกระเบียบ ประกาศหรือคำสั่ง อันจำเป็นต่อการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบ หรือประกาศที่คณะกรรมการอัยการ กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ตามมาตรา 14 ดังต่อไปนี้

- 1) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- 2) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- 3) ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลหน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาลหรือใน

กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

4) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องร้องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้

5) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีได้กล่าวใน (3) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีใช้กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

6) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

7) ดำเนินการตามความเห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

8) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้นในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

9) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี

10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด ตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) พนักงานอัยการจะออกคำสั่งเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาให้ถ้อยคำโดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้พนักงานอัยการตำแหน่งใดมีอำนาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้เพียงใดให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.อ. เกี่ยวกับอุดมการณ์ในการปฏิบัติราชการของพนักงานอัยการและบุคลากรสำนักงานอัยการสูงสุดนั้น จะเห็นได้จากหลักการในประมวลจริยธรรมของอัยการ ที่ระบุไว้โดยชัดเจนว่า“ต้องยึดมั่น ในคุณธรรมและจริยธรรมและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม

ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยเสมอภาค รักษาผลประโยชน์ของรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกที่ดี ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ถูกต้อง เทียบธรรมรอบคอบ รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน กับต้องรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์แห่งวิชาชีพและประมวลจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ” จากการพิจารณากฎหมายที่สำคัญดังกล่าว สำนักงานอัยการสูงสุด อัยการสูงสุดและพนักงานอัยการ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่สำคัญรวมหลายด้านอาทิ เช่น ด้านอำนวยความสะดวกทางอาญา ด้านรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ด้านคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ด้านการพัฒนาข้าราชการสำนักงานอัยการสูงสุด โดยมีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน และการพัสดุ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในด้านพิทักษ์รัฐธรรมนูญฯ ตามมาตรา 68 กับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 272 โดยในแต่ละอำนาจหน้าที่หรือพันธกิจ มีกลุ่มผู้รับบริการ รวมทั้ง มีแนวทางวิธีการในการให้บริการแก่ผู้รับบริการตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 3/1 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการ และข้าราชการปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 ที่กำหนดว่าการบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

4.5 หน่วยงานอื่นที่รับเรื่องร้องเรียน คือ

4.5.1 ผู้ตรวจการแผ่นดิน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 244 ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี
 - (ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
 - (ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิด

ความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(ง) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 279 วรรคสาม และมาตรา 280

4.5.2 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 257 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการต่อไป)

4.5.3 กระทรวงยุติธรรม

4.5.4 ศูนย์ดำรงธรรม ของกระทรวงมหาดไทย

4.5.5 สำนักงานราชเลขาธิการ

4.5.6 เรือนจำต่าง ๆ

4.6 วิเคราะห์ประเด็นปัญหาการร้องขอความเป็นธรรมประเด็นเดิมหลายครั้ง

สำนักงานอัยการสูงสุด ต้องรับไว้พิจารณาทุกเรื่อง เพราะ

4.6.1 ห้ามไม่ได้ เนื่องจากเป็นการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย

4.6.2 มีพยานหลักฐานใหม่ ตาม ป. วิอาญา มาตรา 147 เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาได้

4.6.3 มีเหตุขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

4.7 คำสั่งของอัยการสูงสุด มีดังนี้

4.7.1 แนวการพิจารณาเรื่องขอความเป็นธรรม

4.7.1.1 เหตุผลของคำร้องขอความเป็นธรรมไม่มีเหตุผล

กรณีคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับคดีโดยไม่มีเหตุผล ไม่มีพยานหลักฐานใหม่ ไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำสั่งเกี่ยวกับคดีของพนักงานอัยการ

4.7.1.2 เหตุผลของคำร้องขอความเป็นธรรมมีเหตุผล

กรณีคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับคดีโดยมีเหตุผล หรือมีพยานหลักฐานที่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้

4.7.1.3 ความถูกต้องของคำสั่งพนักงานอัยการ

1) มีการสั่งสำนวนคดีถูกต้อง คือมีการสั่งคดีตามข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวน เป็นไปตามข้อกฎหมาย และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีต่าง ๆ ของพนักงานอัยการ เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุด ได้รับรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว มอบให้สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม ตรวจสอบวิเคราะห์ทำความเข้าใจ พนักงานอัยการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม ผู้ได้รับมอบหมาย ทำความเห็นควรยุติเรื่องขอความเป็นธรรมเสนอสำนวนตามลำดับชั้นถึงอัยการสูงสุด เพื่อพิจารณาดำเนินการมีคำสั่งต่อไป

2) มีการสั่งสำนวนคดีไม่ถูกต้อง คือมีการสั่งคดีขัดต่อข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวน สั่งคดีไม่ถูกต้องตามข้อกฎหมายหรือสั่งคดีโดยฝ่าฝืนระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีต่าง ๆ ของพนักงานอัยการ เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุด ได้รับรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงครบถ้วน มอบให้สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม ตรวจสอบวิเคราะห์ทำความเข้าใจ พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม ผู้ได้รับมอบหมาย ทำการตรวจวิเคราะห์สำนวนแล้ว ทำความเห็นเสนอสำนวนตามลำดับชั้นถึงอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาดำเนินการมีคำสั่งต่อไป

4.7.2 แนววินิจฉัยของอัยการสูงสุด

4.7.2.1 ยุติคำร้องขอความเป็นธรรม กรณีคำร้องขอความเป็นธรรมไม่มีเหตุผล ไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำสั่ง และคำสั่งของพนักงานอัยการถูกต้อง ชอบด้วยเหตุผล ตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายและชอบด้วยระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4.7.2.2 การกลับคำสั่งของพนักงานอัยการ กรณีคำร้องขอความเป็นธรรมมีเหตุผล มีเหตุเปลี่ยนแปลงคำสั่ง และคำสั่งของพนักงานอัยการไม่ถูกต้อง คือ

การสั่งคดีขัดต่อข้อเท็จจริง หรือการสั่งคดีขัดต่อกฎหมาย อาจมีคำสั่งสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความแน่ชัด หรือกรณีเป็นที่ยุติว่าการกระทำไม่เป็นความผิด ต้องมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง และดำเนินการถอนฟ้อง

การสั่งคดีโดยขัดต่อระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาจสั่งให้ย้อนสำนวนให้พนักงานอัยการดำเนินการตามระเบียบให้ถูกต้องก่อนมีคำสั่งคดี

ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 6 หลักการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ

พนักงานอัยการมีอิสระในการดำเนินคดีอาญาภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและคำสั่งของสำนักงานอัยการสูงสุด

การมอบหมายให้ดำเนินคดี การควบคุมและการตรวจสอบ รวมทั้งการเปลี่ยนตัวผู้ดำเนินคดี เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา

ผู้บังคับบัญชาอาจกำหนดการแบ่งภาระหน้าที่ และหรือมอบหมายงานให้พนักงานอัยการในบังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งปฏิบัติงาน หรือช่วยกลั่นกรองงานเป็นการทั่วไป หรือเป็นการเฉพาะเรื่องก็ได้

ผู้บังคับบัญชาอาจเรียกสำนวนคดีในคดีหนึ่งที่อยู่ในเขตอำนาจมาตรวจสอบพิจารณาและหรือดำเนินคดีเสียเอง หรือจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดดำเนินคดีแทนก็ได้ และในกรณีที่เห็นควรกับความเห็นหรือกลับคำสั่งเดิม ให้เสนอตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่ง เว้นแต่ความเห็นหรือคำสั่งเดิมเป็นของอธิบดี ให้เสนออัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุดผู้ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่ง

4.8 ประเด็นที่สำคัญด้านกฎหมาย และด้านการจัดการความรู้

งานร้องขอความเป็นธรรม มีงานวิกฤต หรืองานสำคัญที่ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญด้านกฎหมายและการจัดการความรู้ ดังต่อไปนี้

4.8.1 ประเด็นที่สำคัญด้านกฎหมาย

จากการศึกษาด้านกฎหมายของงานร้องขอความเป็นธรรม โดยเฉพาะงานวิกฤตหรืองานสำคัญ คือ “ร้องขอความเป็นธรรมในประเด็นเดิมหลายครั้ง” มีประเด็นที่สำคัญหลายประการ คือ

1. เหตุผลของการขอความเป็นธรรม มีหลายกรณีที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุในการขอความเป็นธรรม
2. ภารกิจของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรมและพนักงานอัยการมีมาก
3. เหตุแห่งการร้องขอความเป็นธรรมในประเด็นเดิมหลายครั้งมีหลายสาเหตุ
4. แนวทางพิจารณาและแนวทางวินิจฉัยของอัยการสูงสุด มีวิธีการ เหตุผล ที่ควรจะนำมาศึกษาและเป็นแนวทางปฏิบัติในครั้งต่อไป

4.8.2 ประเด็นที่สำคัญด้านการจัดการความรู้

4.8.2.1 ประเด็นด้านคน

พนักงานอัยการในสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรมมีจำนวนน้อย กล่าวคือในปัจจุบัน (พ.ศ.2554) มีจำนวน 10 คน มีจำนวนที่จะต้องพิจารณา (พ.ศ.2554 นับถึงเดือนกรกฎาคม) มีจำนวน 272 เรื่อง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถปฏิบัติงานให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนได้อย่างสัมฤทธิ์ผล พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรมแต่ละท่านได้ทำงานมาประมาณ 15 ปี แต่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พนักงานอัยการที่เคยอยู่ด้านเหนือของประเทศ ก็จะมีผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้ พนักงานอัยการที่อยู่ด้านใต้ของประเทศก็จะมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเกี่ยวกับทะเลและประมง การที่จะนำพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรมไปสัมมนาฝึกอบรมทำได้ยาก เพราะไม่มีพนักงานอัยการอื่นจะมาทำงานประจำของ พนักงานอัยการที่ไป สามารถฝึกอบรมแทนได้ การที่จะพัฒนาพนักงานอัยการให้สามารถทำงานร้องขอความเป็นธรรมให้เกิดสัมฤทธิ์ผล จะต้องให้พนักงานอัยการดังกล่าวเรียนรู้โดยใช้การทำงานและเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย ตามทฤษฎี Learning in Action

4.8.2.2 ประเด็นด้านการดำเนินการจัดการความรู้

จากปัญหาที่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม มีภารกิจจำนวนมาก มีปัญหาหลายประการที่จะต้องแก้ไขและปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผล และจำต้องมีแนวทางพิจารณา แนวทางวินิจฉัยของอัยการสูงสุด เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แต่ความรู้ที่มีอยู่ในสำนักงานอัยการพิเศษฝ่าย คดีร้องขอความเป็นธรรมไม่ได้จัดเป็นระบบและไม่ได้จัดเป็นระบบสารสนเทศ ซึ่งมีประเด็นต้องดำเนินการแก้ไข ดังต่อไปนี้

4.8.3 การแก้ไข

การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องจัดการความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นระบบและความรู้จากพนักงานอัยการแต่ละท่านที่มีประสบการณ์ผ่านมาไม่น้อยกว่า 15 ปี ให้เป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ เพื่อช่วยเป็นเครื่องมือในการทำงานและจะต้องจัดตั้งการจัดการความรู้ให้

เป็นระบบสารสนเทศ (KMS) เพื่อให้เป็นไปตาม KM Strategy ของสำนักงานคดีกิจการอัยการสูงสุด คือ “ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว ลดความเสี่ยง”

ทั้งนี้การแก้ไขดำเนินการดังต่อไปนี้

4.8.3.1 ดำเนินการตามหลักทฤษฎี Learning in Action กล่าวคือ จัดลำดับความสำคัญของงาน กำหนดภารกิจสำคัญของงาน ความเร่งด่วนของงาน โดยมี Strategy Knowledge ทั้งนี้ โดยจะต้องกำหนด Process การทำงาน มีแผนการทำงาน ซึ่งจะต้องศึกษา Capture ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อการจัดการความรู้ โดยผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้นำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิด Output ซึ่งได้แก่ คู่มือกฎหมาย ระเบียบ ความรู้เสริม โดยเฉพาะให้ได้ Knowledge Management System (KMS) อันจะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดความเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม จะต้อง Change Management บุคลากรสำนักงานคดีร้องขอความเป็นธรรมซึ่งจะใช้วิธี Training Development และ Enforcement โดยการจัด KM Activity จากนั้นจะต้องมีการประเมินจากผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิด Real/Benefit งานมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง คุ่มค่าใช้จ่าย ได้รับการไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชน ซึ่งจะนำสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง งานร้องขอความเป็นธรรมมีการปรับปรุงงานให้บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว และสำนักงานคดีร้องขอความเป็นธรรมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

4.8.3.2 ใช้แผนกิจกรรม 3 ปี

ในการจัดกิจกรรมเป็นเวลา 3 ปี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการกำหนดปัจจัยความสำเร็จ กำหนดกลยุทธ์แล้วจึงกำหนดกิจกรรมเป็นเวลา 3 ปี ทั้งนี้ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. ระบบการจัดการความรู้ ตอบสนองความต้องการต่องานร้องขอความเป็นธรรม
2. ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ประโยชน์จากการจัดการความรู้
3. ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้

กลยุทธ์

1. สื่อสารให้เข้าใจ
2. พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร
3. พัฒนาระบบจัดการความรู้
4. นำสู่การปฏิบัติ

กิจกรรม

สื่อสารให้เข้าใจ (ปีที่ 1)

1. สร้างความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการความรู้
 - 1.1 สัมมนาสร้างความเข้าใจในการจัดการความรู้แก่ผู้บริหาร
 - 1.2 สัมมนาสร้างความเข้าใจในการจัดการความรู้แก่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงาน
 - 1.3 สัมมนาสร้างความเข้าใจในการจัดการกระบวนการและการออกแบบพัฒนาการจัดการความรู้
2. สร้างความเข้าใจในกิจการการจัดการความรู้
 - 2.1 สร้างความเข้าใจกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ (ปีที่ 2)

1. โครงสร้างของเอกสาร และKMS
 - 1.1 สอบถามความต้องการ
 - 1.2 กิจกรรมการออกแบบด้านเอกสารและ KMS
2. โดยการนำการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ
 - 2.1 สาธิตวิธีการใช้การจัดการความรู้ด้วยเอกสารและKMS
 - 2.2 ทดลองใช้ระบบการจัดการความรู้
 - 2.3 แก้ไขระบบการจัดการความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ

พัฒนาระบบจัดการความรู้ (ปีที่ 2 - 3)

1. โครงสร้างและการพัฒนา
 - 1.1 กิจกรรมรวบรวมองค์ความรู้กฎหมาย,ระเบียบ,คู่มือ,ความรู้เสริม,การดำเนินงานของ KMS
 - 1.2 กิจกรรมเสริมสร้างการตรวจสอบองค์ความรู้ ด้านเอกสารและKMS ตามข้อ 1
 - 1.3 แก้ไขโครงสร้างด้านเอกสาร และ KMS ให้สมบูรณ์

นำสู่การปฏิบัติ (ปีที่ 3)

1. รวบรวมองค์ความรู้ที่ได้พัฒนาแล้ว
2. การใช้การจัดการความรู้

- 2.1 นำการจัดการความรู้สู่การใช้งาน
- 2.2 สัมมนาสอบถามผลการปฏิบัติงาน
- 2.3 แก้ไขระบบการจัดการความรู้ให้เหมาะสม
- 2.4 จัดระบบการจัดการความรู้ที่สมบูรณ์

กิจกรรม 3 ปี ปรากฏตามรูปที่ 3.1 (กิจกรรม 3 ปี ของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม)

4.9 ผลลัพธ์ของการแก้ไข

การจัดการความรู้ช่วยให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม สามารถนำผลผลิต ผลลัพธ์จากการจัดการความรู้ไปเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรม คือ “พนักงานอัยการพิจารณา มีความเห็น สัจจดี มุ่งเน้นการให้ความเป็นธรรมต่อประชาชน” และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีร้องขอความเป็นธรรมจะเป็นองค์แห่งการเรียนรู้